

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

I

ΤΟ ΧΕΛΙΔΟΝΙ

Δράμα σε μέρη τρία.

Συγγραφέας: Παῦλος Νιρβάνας.

Ὁ κ. Παῦλος Νιρβάνας παρουσιάστηκε φέτος με δεύτερο δραματικό ἔργο, τὸ «Χελιδόνι» ποὺ παιχτήκε τὴν περασμένη βδομάδα στὸ «Θέατρο τῆς Κυβέλης».

Ὁ συγγραφέας πῆρε καὶ ξετύλιξε στὴ σκηνὴ μιὰ ἀσήμαντη κοινωνικὴ ἱστοριοῦλα, γαρνιρισμένη με ἀρκετὴ ποιητικὴ προσπάθεια, ποὺ τὸ πολὺ πολὺ νὰ εἴταν κατὰλληλη γιὰ βάζει φημεριδιὰτικὴ ἐπιφυλλίδα. Χιλιοπιασμένο καὶ χιλιογραμμένο θέμα, ποὺ γιὰ νὰ τὸ ξαναπιάσει κανεὶς καὶ νὰ τὸ ξαναγράψῃ πρέπει νὰ ἔχῃ νὰ πῇ κάτι πολὺ καινούριο καὶ πρωτότυπο.

Ὁ Ἀντρέας Λώρης, ἓνας νέος, μὰ σοφὸς φυσιοδίφης γνωρίζει μιὰ ἀνοιξιὰτικὴ βραδιά κ' ἐρωτεύεται τὴ Λιλὴ, καὶ τῆς δίνει τὸ πρῶτο φίλημα στὸν κῆπο, σιμὰ στὰ νυχτολούλουδα. Ἡ Λιλὴ σὲ λίγο γίνεται γυναῖκα τοῦ Λώρης, κ' ὕστερα ἀπὸ ἓνα χρόνον, τὴν ἀνοίξῃ πάλε, στὸν ἴδιο κῆπο, σιμὰ στὰ νυχτολούλουδα, παίρνει τὸ φίλ ἐνός ἄλλου τοῦ Πέτρου Μαρῆ, νέου ποὺ μόλις γύρισε ἀπὸ μιὰ στρατιωτικὴ σχολὴ τῆς Εὐρώπης, καὶ ποὺ φιλοδοξεῖ νὰ καταταχτῇ στὸ στράτο. Ὁ Ἀντρέας Λώρης ποὺ βλέπει αὐτὴ τὴ σκηνὴ τοῦ κήπου ἀπὸ τὸ παράθυρο τοῦ γραφείου του, συντριμένος γιὰ τὸ γκρέμισμά τοῦ ὄνειρου του, ἀποφασίζει νὰ φύγῃ μακριὰ ἀπὸ τὸ σπίτι του ἀφίνοντας μάλιστα στὴ μέση καὶ κάτι σπουδαῖες ἐπιστημονικὲς του ἐργασίες, — ἴσως γιὰ νὰ μὴ, ξαναγυρίσῃ πιά... Ἐῖτανε μιὰ φωλιά χελιδονιοῦ στὸ παράθυρο τοῦ γραφείου του. Αὐτὴ γκρεμίστηκε, μὰ θὰ ξαναχτιστῇ. Ἡ δική του φωλιά μόνο δὲ θὰ χτιστῇ ποτέ.

*

Γύρω ἀπὸ τὴν τέτοια ὑπόθεση, πλέκεται τὸ δράμα με ἄψυχη φλυαρία, ποὺ γιὰ χάρις τῆς χρειάστηκαν καὶ ἄλλα πρόσωπα. Ὁ κ. Λαουδάρης παλιὸς καθηγητὴς τοῦ Ἀντρέα Λώρη καὶ ἰδεολόγος, ἡ γυ-

ρίδας του, παρὰ με τὴν πεισματάρικη ἀντίσταση τῶν κακόμοιρων ποὺ βρεθῆκανε κολλημένοι στὸ χῶμα, στὰ βράχια ἢ στ' ἀκρογιάλια, καὶ ἀρχίσανε ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ νὰ σαλεύουν καὶ νὰ λαχταροῦνε. Δὲν εἶχανε φωτισμένους ἀρχηγούς νὰ τοὺς ὀδηγήσουν, εἶχανε ὅμως τὰ θάνατα χαρακτηριστικὰ τῆς φυλῆς, καὶ αὐτὰ τοὺς φέρανε σὲ κάποιο σωτῆριο δρόμο. Ὅσο καὶ ἂν στάθηκε αὐτὸς ὁ δρόμος ἀνώμαλος καὶ στραβός, ἓνα τέλος τὸ βρῆκανε πάντα οἱ ἄγῳνες τοὺς.

Ἐῖτανε τὰ μπόδια τῆς τέλει ἐπιτυχίας πολυά. Κληρονομικά, θὰ πῆτε, ψεγάδια κ' ἐκεῖνα, καὶ μάλιστα ἡ ζούλια, ἡ φιλοπρωτία, κ' ἡ ἀνυποταξία. Ὅμως τίποτις δὲν τοὺς ἔβλαψε τόσο ὅσο οἱ δυὸ οἱ φοβερὲς ἀρρώστιες ποὺ τὶς θρόφανε οἱ ἀνώτεροί τους ἀντὶς νὰ τὶς πολεμοῦνε: ὁ δασκαλισμός, κ' ἡ ἐλπίδα τῆς ξένης βοήθειας. Ἐμμεῖς ἐξαιτίας τοὺς μισή ἢ δουλειά. Τὶς σέρνουνε ἀκόμα τὶς ἀλυσίδες ἀρίθμητοι ἀδερφοὶ τοὺς ποὺ ἔπρεπε νὰ συνεργάζονται σήμερα μαζί τους γιὰ ἓνα τέλει καὶ γνήσιο ξαναπλάσιμο τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ. Εἶναι ἄραγε ἀργὰ νὰ διορθωθῇ τέτοιο ὀλεθρὸ χωρίσμα; Θὰ κατορθωθῇ ἄραγε ἡ πολιτικὴ ἢ ἔνωση τῆς φυλῆς, ὕστερ' ἀπὸ τοὺς νέους τριβόλους ποὺ ξεπρόβαλαν ἀπὸ τότες;

ναῖκα τοῦ Εὐδοκία ποὺ ἀφοῦ «πολλοὺς ἡγάπησε» ἔγινε στὸ τέλος γυναῖκα τοῦ γέρο Λαουδάρη, καὶ μὰς παρουσιάζεται σὰ μιὰ χυδαία μεσίτρη στὸν ἔρωτα τῆς Λιλῆς καὶ τοῦ Πέτρου Μαρῆ, καὶ ὁ βοηθὸς τοῦ κ. Λώρη Λύσανδρος, ἀζουγράφιστος ψυχολογικὰ ἀπὸ τὸ συγγραφέα.

Ἡ πρώτη πράξη χάνεται σ' ἓνα κουβεντολόγημα ξένο ἀπὸ τὸ μῦθο τοῦ δραμάτου. Μόνο τὰ πρόσωπα γνωρίζουμε καὶ τὸ χαραχτῆρα τοὺς μαθαίνουμε. Μὰ μιὰ ὁλόκληρη πράξη, γι' αὐτὸ μόνο, τί ἀτεχνία τοῦ συγγραφέα πρέπει νὰ φανερώνῃ;

Στὴ δεύτερη πράξη μὰς ξαφνιάζει ἡ γλήγορη καὶ μ' ὅλες τὶς δικαιολογίες τοῦ συγγραφέα κάπως ἀδικαιολόγητη ἐρωτικὴ ἐξομολόγησις τοῦ Πέτρου Μαρῆ. Πιάνει τὴ Λιλὴ ἓνας πονοκέφαλος, προτείνει ὁ κ. Λαουδάρης ἓναν περίπατο στὸν κῆπο γιὰ νὰ πάρῃ ἡ κυρία Λώρη ἀέρα, τὴ φιλεῖ ὁ Μαρῆς, καὶ βλέπει τὴ σκηνὴ αὐτὴ ὁ Λώρης. Ἀτεχνὰ ὅλα καὶ ἀφύσικα. Καὶ τὸ ἀτεχνότερο ἀπ' ὅλα. Ὁ Ἀντρέας Λώρης βλέποντας τὴ φριχτὴ αὐτὴ σκηνή, ποὺ τοῦ γυρίζει τὰ φρένα, ποὺ καταλεῖ τὸν κόσμον του, τὴν ψυχὴν του, τὸ εἶναι του, τί βρίσκει νὰ ξεφωνίσῃ: — «Στὰ ἴδια νυχτολούλουδα!»

Τόσο ποιητὴς ὁ ἄνθρωπος στὴν τέτοια στιγμὴ, ὅχι μόνο ψεύτικος μὰς παρκαταίνεται, μὰ ἀνίστητος καὶ γελοῖος. Χαθῆκε μιὰ φωνὴ πόνου, μιὰ λέξη κατάρτας, ἓνα φρίκης μουγκρητό;

Ἡ τρίτη πράξη ἀρχίζει μ' ἓνα διάλογο τοῦ Ἀντρέα Λώρη με τὸν κ. Λαουδάρη. Καὶ φαίνεται παρὰξένον πὼς ὁ Ἀντρέας μιλεῖ σοβαρὰ καὶ μπιστεμένα με τὸν ξαναμωραμένο καθηγητὴ, ποὺ λίγο πρίν, στὴν πρώτη πράξη ἔπαιζε μαζί του καὶ κορόιδευε. Ἀφίνουμε ποὺ στὸ διάλογο αὐτόνε οἱ χαραχτῆρες μπερδεύονται καὶ παρασταίνεται ὁ ἰδεολόγος κ. Λαουδάρης πρᾶγματιστής, καὶ ὁ πρᾶγματιστής κ. Λώρης ἰδεολόγος.

Ἡ σκηνὴ τῆς ἀντάμωσις τοῦ Ἀντρέα με τὴ Λιλὴ κουραστική, μονότονη, ἄψυχη. Μόνο στὸ τέλος, ποὺ θέλει ἡ Λιλὴ νὰ δικαιολογηθῇ γιὰ τὸ φέρσιμό της, γιὰ τὸ φίλ τοῦ κήπου, καὶ δὲ βρίσκει λόγια καὶ μπερδεύεται ἡ γλῶσσα της, καὶ τὸ στήθος της φουσκώνει, καὶ ὅμως καταλαβαίνει πὼς κάποιο δίκιο τὴ διαφεντεύει, πὼς ὅ,τι ἔκανε τὸ ἔκανε ἄθελα, πὼς τὴν ἐσπρωχνε κάτι ἄγνωστο, ἀνείπωτο, ἄφαντο, καὶ ὅμως ἀληθινόν, — χαράζει κάποια αὔρα κάποιας ἀληθινῆς ποίησης. Τὸ ἄγνωστο καὶ τὸ ἄφαντο, εἶναι ἡ ἀνοίξῃ, τῆς φύσης τὸ ἄνθισμα καὶ τὰ νιάτα ποὺ προσκαλοῦν ὅλους στὸν ἔρωτα, ποὺ ξανάβουν τὶς αἰσθητικὲς καὶ μεθάνε τὶς ὁρμές.

*

Γιατί γράφτηκε αὐτὸ τὸ ἔργο; Γιὰ νὰ πῇ μερικὲς ποιητικὲς φράσεις ὁ συγγραφέας ἢ γιὰ νὰ δώσῃ νέο τόνο στὸ αἰώνιο κοινωνικὸ ζήτημα τῆς τιμῆς;

Κατὰ τὴν ταπεινὴ μας γνώμη, ἂν εἶναι ποτές νὰ γίνῃ τὸ στερνὸ τὸ δοκίμασμα, ἓνας καὶ μοναχὸς τρόπος ὑπάρχει, ἡ σοβαρὴ ἢ μελέτη τῆς Ἑθνικῆς ἱστορίας, ξεγυμνωμένης ὅμως καὶ ἀπαλλαγμένης ἀπὸ τὰ πατηλὰ καὶ χαυνωτικὰ στολίδια ποὺ τῆς βάζανε ὡς τὰ σήμερα οἱ ἱστορικοὶ μας.

Σοβαρὴ καὶ πρᾶγτικὴ μελέτη ἀκόμα τὸ ἔθνος δὲν ἔκαμε. Ὅλα τὰ καταπιάστηκε, αὐτὸ ὅχι. Σὰ μελετήσῃ καὶ νοιώσῃ ὁ Ἕλληνας ὁ Λαὸς ποιά εἶναι ἡ δύναμή του καὶ ποιά ἡ ἀδυναμία του, τότες θάχῃ δικαίωμα νὰ ἐλπίζῃ πὼς ἴσως ἀληθεύουνε μιὰ μέρα τὰ γαπημένα του ὄνειρα.

ΤΕΛΟΣ

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

Οὔτε τὸ ἓνα κατὰφερε, οὔτε τὸ ἄλλο. Ὁ λυρισμός του εἶναι κοικινισμένος, πουντρικισμένος, βκμένος, φτιασιδωμένος. Τίποτα βαθύ, αἰσταντικό, ἀληθινό. Ἡ ψευτιά με ὅλες τὶς μορφές καὶ ἀπὸ ὅλες τὶς μεριές, φτασμένη σὲ θαυμασιὴ εἰδικότητα. Ὅποια κουβεντούλα κολακεύει τὸν κοσμάκη, ὅποια ἰδεοῦλα εὐχαριστεῖ τὶς κυρίες, ὅποια ποιητικὴ φράση χτυπάει καλὰ στ' αὐτιά, ὅποιο ἰδανικὸ ἔρχεται σύμφωνον με τὴν ψευτοζωὴ τῆς ψευτοκοινωνίας, ὅλα ὅλα ἀραδιασμένα, καλοχτενισμένα, καλοθεμένα σὰ σὲ βιτρίνα ἐμπορίου, γιὰ νὰ φαντάξουν.

Καὶ ὅμως ὁ κ. Νιρβάνας θὰ ἔπρεπε κάτι νὰ κάμῃ στὴ φιλολογία μὲς. Μὰ παρὰσύρθηκε ἀπὸ τὴν εὐκολὴ δόξα. Ἐγινε τὸ χαϊδεμένο παιδί τῆς δημοσιογραφίας καὶ τῶν περιοδικῶν με τὸ καλὸ χαρτί καὶ τὶς καλλιτεχνικὲς εἰκόνες, καὶ αὐτὸ τοῦ ἔφτασε. Νομίζει κανεὶς πὼς ἡ φιλοδοξία του ξετελειώθηκε.

*

Ἡ γλῶσσα τοῦ ἔργου πέρα πέρα καθαρεύουσα, με μερικὲς ἀπιστίες. Τώρα τελευταῖα ξεφύτρωσε μιὰ τάξη ἀπὸ ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων (!) ποὺ κολακεύονται νὰ ὀνοματίζονται δημοτικιστὰδες καὶ... νὰ γράφουν καθαρεύουσα. Ἀπὸ τὴν τάξη αὐτὴ φαίνεται πὼς σέρνει καὶ ὁ κ. Νιρβάνας.

Ὅσο γιὰ τοὺς ἡθοποιούς δὲν περιμέναμε μεγάλα πράματα. Ἀπὸ ἀχάριστο ἔργο δὲν μπορούσαν βέβαια νὰ πάρουν δύναμη. Σημειώνουμε μόνο τὴν καλοπροαίρετη προσπάθεια τῆς κ. Κυβέλης Ἀδριανού, στὸ ρόλο τῆς Λιλῆς Λώρη.

II

ΟΙ ΠΕΤΡΟΧΑΡΗΔΕΣ

Δράμα σε τρεῖς πράξεις.

Συγγραφέας Σ. Χαρχλῆς.

Μαθαμε ἀπὸ τὶς φημερίδες πὼς τὸ ψευτόνομα τοῦ Χαρχλῆ, κρύβει τὸν κ. Παντελεὴ Χόρν τὸ συγγραφέα τοῦ «Ἀνεχτίμητου». Ὁ κ. Χόρν εἶναι ἀληθινὸς δημοτικιστὴς, ποὺ ἀγάπησε με τὰ γερά τὸν ἄγῳνα, καὶ ποὺ ἀφιέρωσε μάλιστα τὸ πρῶτο του βιβλίο τοῦ Ψυχάρη. Οἱ «Πετροχαρχήδες» εἶναι τὸ πρῶτο τοῦ ἔργο ποὺ ζωντανεύτηκε πάνου στὴ σκηνή. Ἡ γλῶσσα τοῦ ἔργου ἀληθινὰ δημοτικὴ πλούσια καὶ χρωματισμένη, βαρεῖα σὰ χρυσάφι καὶ μαζὶ ἀνάλαφρη σὰν αὔρα δροσερή. Ὁ συγγραφέας βούτηξε μέσα στὴ Ρωμιόσύνη καὶ θέλησε ἀπὸ κεῖ νὰ βγάλῃ τὸ μαργαριτάρι τῆς τέχνης του. Πάσχιζε ν' ἀνεβάσῃ δική μας ζωὴ πάνου στὴ σκηνή, ὀνειρεύτηκε τὸ θέατρο με δικό μας παλμό, πολέμησε νὰ σκορπίσῃ ψυχὴ ἐκεῖ, ποὺ βασιλεύει ἴσα με σήμερα ἡ νέκρα καὶ ἡ ψευτοσύνη. Καὶ ἂν δὲ στάθηκε ἄξιος νὰ τὸ καταφέρῃ αὐτό, ἔδειξε ὅμως πὼς ξέρε νὰ διαλέγῃ τὸ σιμώτερο πρὸς τὴν Τέχνη δρόμο.

*

Στὸ σπίτι τοῦ Πετροχαρχῆ ἓνα βράδι, φτάνει κακὸ μαντάτο. Ἡ ἀνιψία του ἡ Μυρτούλα, τ' ὀμορφότερο κορίτσι τοῦ τόπου, ἡ κόρη τῆς ἀδερφῆς του, τῆς γυναίκας τοῦ Μπαρδαλή, βρέθηκε ντροπισμένη. Κανεὶς δὲν ξέρε τὸν ἐνοχον, οὔτε ἡ Μυρτούλα θέλει νὰ τὸνε μαρτυρήσῃ. Ὁ Πετροχαρχῆς φρενιάζει στὸ τέτοιο ἄκουσμα, γιὰτὶ τὸ ντροπισμα τῆς Μυρτούλας ἀντιχτυπάει στὴν τιμημένη γενιά του, τὴ γενιά τοῦ 21, ποὺ ἂν ξέπεσε καὶ φτώχυνε, ὅμως

βάστηξε ψηλά πάντα τὸ μέτωπο. Τὴ στενοχώρια αὐτὴ τοῦ Πετροχάρη ἔρχεται σὲ λίγο νὰ μερίψῃ ἄλλο μαντάτο. Κεῖνο τὸ βράδι ξαφνικὰ κλέφανε τὸν ταλλαρὰ τὸν Ἀλεξονίδη, τὸν τοκογλύφο πού κατὰ φερε σιγὰ σιγὰ νὰ χάρῃ τὴν περιουσία τῶν Πετροχάρηδων. Ὅμως κατόπι φανερώνεται σ' αὐτὸν καὶ στὴ γυναῖκα του πὼς ὁ κλέφτης εἶπε ὅτι γιὸς τοῦ ὁ Μάνθος, τὸ σπλάχνο τῆς καρδιάς του, τὸ καμάρι τῆς γενιᾶς του πού θὰ πάρῃ πάνου του τὸ δοξασιμένο τὸνομά της. Ὁ Πετροχάρης βλέποντας πὼς μπῆκε ἡ ἀτιμία στὸ σπῖτι τους μετὰ τὸ τέτοιο φέριμο τοῦ γιου του, ὅταν τὸν βλέπει ἀργὰ τὴ νύχτα νὰ γυρίσῃ φοβισμένον ἀπὸ τὸ κυνηγητὸ τῆς ἐξουσίας, ρίχνεται ἀπάνου του νὰ τὸν σκοτώσῃ. Μὰ μπροστὰ στὰ παρακάλια τῆς Πετροχάρινας, φαίνεται πὼς μερεῖται μὰ λογιᾶζει μέσα του νὰ τὸν φαρμακώσῃ ρίχνοντάς του ποντικοφάρμακο, πού τὸ βρῆκε ἐκεῖ πρόχειρο, μέσα στὸ κρασί του. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν τὸν ἀφίνει νὰ φύγῃ. Κεῖνη τὴ στιγμή φτάνει ἡ Μάρω, ἡ χήρα τοῦ ἀδερφοῦ τοῦ Νότη Πετροχάρη, μιά γριὰ μαγίστρα πού ἀπὸ τότες πού ἔχασε τὸν ἀγαπημένο της ἄντρα, ὀκρίστηκε ν' ἀφιερῶσθαι τὴ ζωὴ της γιὰ τὴν ἀγάπη τῶ λεβέντηδων καὶ τῶ λυγερῶν. Ὁ Πετροχάρης τὴ δέχεται μετὰ βρισιᾶς καὶ κατάρεις, γιὰτὶ εἶτανε αὐτὴ πρώτη πού ἔφερε μετὰ τὰ φερσίματά της τὰ στερνά, τὴν ἀτιμία σ' ὄνομα τῆς γενιᾶς του. Αὐτὴ ἔμως ἀτάραχη στὶς φωνὲς τοῦ Πετροχάρη, ζητάει νὰ δῇ τὸ Μάνθο νὰ τοῦ δώσῃ μιά γραφή. Ὁ Πετροχάρης τῆς ἀδράχνει τὴ γραφή ἀπὸ τὸ χέρι στανικὰ καὶ τὴ διαβάζει. Γράφει ἡ Μυρτοῦλα τοῦ Μάνθου, πὼς τὸν περιμένει ὅζω ἀπὸ τὴ χώρα, νὰ πάῃ νὰ τὴν πάρῃ νὰ φύγουνε. Ἀστροπελέκι τὸ καινούριο μαντάτο πέφτει στὸ κεφάλι τοῦ Πετροχάρη. Ὁ γιὸς του δὲν εἶτανε μόνο κλέφτης, εἶτανε καὶ αἱμομύκτης. Ρίχνεται ἀπάνου του μετὰ ὀρμὴ νὰ τὸν ξεσκίση. Μὰ ὁ Μάνθος προφταίνει καὶ φεύγει ἀπὸ τὴν πόρτα πού εἶχε μείνει ἀνοιχτή. Ἀρπάζει τότες αὐτὸς τὸ ντουφεκί του, χωρὶς νὰ δώσῃ προσοχὴ στὶς φωνὲς τῆς γυναίκας του καὶ τῆς νύφης του καὶ βγαίνει ὅζω νὰ τὸν προφτάσῃ. Σὲ λίγο ἀπὸ μακρὰ μιά ντουφεκιὰ ἀκούγεται.... Τὸ σὺ τῶν Πετροχάρηδων ἐσθυσεν κεῖνη τὴ στιγμή.

*

Ὁ συγγραφέας μᾶς παρασταίνει τὸ γέρο-Πετροχάρη ἀπὸ σὺ πλούσιο καὶ πολεμικὸ, πού ἔδρασε γιὰ καλὰ στὸν καιρὸ τοῦ Μεγάλου Σηκωμοῦ τοῦ 21. Ἀπὸ κεῖνο τὸν καιρὸ ἴσα μετὰ τὴν τὸ σὺ ξέπεσε ὁ λότελα, καὶ ὁ ἀπόγονος τῶν Πετροχάρηδων ἔχασε ὅλο του τὸ ἔχει, πού ἕνας ἄλλος ὁ Ἀλεξονίδης πιτῆδεις τοκογλύφος ἀπὸ χαμηλὴ οἰκογένεια καὶ τιποτένια τοῦ τὸ ἀρπάξεν σιγὰ σιγὰ καὶ πλούτισεν. Ἐδῶ νομίζουμε πρέπει νὰ σταθῇ κανεὶς, γιὰ νὰ ξεκάσῃ ἀλάκαρο τὸ δράμα, ἀδράχνοντας τὴν κεντρικὴ του ἰδέα.

Πρέπει νὰ παραδεχτοῦμε, ἀπὸ τὴν ξελαγαρισμένη βέβαια μελέτη τῆς ἱστορίας, πὼς ὁ Σηκωμὸς τοῦ 21, δὲν εἶχε μέσα του στοιχεῖα ἀριστοκρατικά, μετὰ τὴν πραγματικὴ σημασία τῆς λέξης, καὶ τοῦτο γιὰτὶ φαμίλιες ἀριστοκρατικὲς τὸν καιρὸ ἐκεῖνο δὲν ὑπάρχονε. Τὸ ἔθνος ἔχασε τὴν ἀριστοκρατίαν του ἀπὸ τὸν καιρὸ πού ἔπεσε ἡ Πόλη, καὶ ἂν μείνανε μερικὰ λείψανα, αὐτὰ εἶτανε τόσο λίγα καὶ ἀσήμαντα πού δὲν μπορεῖ νὰ λογαριαστοῦνε. Ἀν ὁ συγγραφέας θέλει τοὺς Πετροχάρηδες ἀπὸ τὰ λίγα αὐτὰ ἀπομεινάρια τῆς παλιᾶς ἀριστοκρατίας, δὲ μᾶς ἀφίνει νὰ τὸ μαντέψουμε. Τουναντίον μάλιστα μᾶς δίνει νὰ καταλάβουμε—καί ποῦ λείπει πὼς οἱ προγόνου τοῦ

γέρο-Πετροχάρη εἶτανε κουρσάροι—πὼς τὸ σὺ τῶν Πετροχάρηδων εἶτανε παλληκαρίσιο, καὶ πὼς ἡ παλληκαριά ὅπως νοιώθονταν τὸν καιρὸ ἐκεῖνο ἔφερε τὰ ἄμετρα πλούτια στὸ σπιτικό τους. Λοιπὸν μιά ἀστικὴ οἰκογένεια καὶ παίρνουμε τὸν ὄρο μετὰ τὴ σημασία πού τοῦ δίνει ἡ νεώτερη ἐπιστήμη, ἡ κοινωνιολογία, μᾶς τὴν παρασταίνει ὁ συγγραφέας, μετὰ ὅλα τὰ ἰδανικά καὶ τὰ ὄνειρα καὶ τὶς παράδοσες μιᾶς ἀριστοκρατίας. Καὶ βλέπουμε τὸ γέρο Πετροχάρη νὰ ὑμνολογῇ τοὺς προγόνους του, νὰ ζῇ κάτου ἀπὸ τὸν ἥλιο τοὺς καὶ κάτου ἀπὸ τὸν ἀέρα πού σκορπίσκανε κεῖνοι μιά μέρα. Καταριέται τὴ σημερινὴ κοινωνία πού δὲν ἀναγνωρίζει τὰ δικαιώματα τῆς σειρᾶς του παρὰ τὰ περιφρονεῖ, καὶ τὸν ἀφίνει σὲ οἰκονομικὴ δυστυχία, καὶ ἀκόμα καταριέται τὴ σημερινὴ Πολιτεία πού δὲν ἀναγνωρίζει τοὺς τίτλους τοὺς προγονικούς.

Ἡ ἀστικὴ κοινωνία δυνάμωσε μπορεῖ νὰ πῇ κανεὶς καὶ ἔριξε τὴν ἀριστοκρατίαν. Κι ἡ ἀριστοκρατία κλαίει τὰ χαμένα της κάστρα ὀλοένα καὶ ἀναθυμῇ τὶς παλιὰς της δοξας, γιὰτὶ...δὲν μπορεῖ νὰ κάμῃ πιά τίποτ' ἄλλο.

Μὰ ὅμως ἡ ἀριστοκρατία αὐτὴ—κατὰ τὸ μῦθο καὶ κατὰ τὸ δράμα—δὲν εἶναι ἀριστοκρατία, καὶ νὰ ἡ ἀντίφαση, καὶ νὰ ἡ ἔλλειψη τῆς οὐσιαστικῆς δραματικῆς βάσης.

Ὁ Πετροχάρης εἶναι ὁ ἄνθρωπος τοῦ παλιοῦ καιροῦ, πού βρίζει ὅλα τὰ γύρωθι του μόνο καὶ μόνο ἐπειδὴ ἡ ἐξέλιξη τῶ γεγονότων καὶ τοῦ καιροῦ τὸ πέρασμα τ' ἄλλαξε γιὰ κακό του. Ἀντιπροσωπεύει τὶς παλαιὰς ἰδέες, τὶς πτωχολογικῆς, θαυμάζει ὁλοένα τὰ φευγάτα χρόνια, καὶ φιλοσοφεῖ πάνου στὴ σημερινὴ δυστυχία του. Κι ὅμως ἡ κοινωνικὴ του τάξη, ἡ ἀστικὴ, θέριασε καὶ δυνάμωσε μέσα στὰ χρόνια αὐτὰ, μὴ βρίσκοντας μπροστὰ της κανένα ἐμπόδιο γιὰ τὴν ἀνυπαρξία ἀντίθετης τάξης. Καὶ γιὰ νὰ μὴν ὠφελῇ καὶ αὐτὸς ἀπ' αὐτὴ τὴν πρόοδο, καὶ γιὰ νὰ μὴν τηράξῃ νὰ χωθῇ μέσα στοὺς προνομίους κύκλους, καὶ νὰ μεγαλώσῃ τὴν προγονικὴ του περιουσία, θὰ πῇ, πὼς εἶτανε ἕνας λογας, ἕνας ἀνίκανος, ἕνας ἀεροκοπανιστῆς τῆς παλιᾶς δόξας, ἕνας καινούριος Μιστριώτης, πού σπατάλησε τ' ἀγαθὰ του, καὶ ὕστερα καθέται καὶ φοβερίζει, καὶ ἔχει τὴν ἀξίωση ὅλοι νὰ τὸν προσκυνᾶν.

Τέτοια εἶναι ἡ ψυχολογία τοῦ δραματικοῦ πρωταγωνιστῆ τῶν «Πετροχάρηδων» κοιταγμένη ἀπὸ τὴν πλατύτερή της μεριά, τὴν κοινωνικὴν. Ἴσως ὁ τύπος τοῦ γέρο Πετροχάρη νὰ εἶναι ἀληθινός, νὰ φάνηκε καὶ στὴ ζωὴ καμιά φορὰ, μὰ ὅμως δὲ θὰ μπορούσαμε νὰ παραινέσουμε γιὰ τοῦτο τὸ συγγραφέα, πού μᾶς τὸν ἀνέβασε στὴ σκηνὴ γιὰ πρότυπο....

*

Βλέπουμε ἔτσι πὼς τὸ δράμα ζουγραφίζει τὴ μάχη τῆς ἀριστοκρατοφάντης πολεμικῆς τάξης τοῦ 21, καὶ τὴ νίκη τῆς κατοπινῆς ἀστικῆς. Ὁ συγγραφέας πολεμῶντας στὸ πλάι τῆς πρώτης, φέρνει στὴ μέση ζητήματα περασμένα πιά, ξετελειωμένα ἀπὸ τὸν καιρὸ καὶ λυμένα γιὰ πάντα, ἐνῶ γύρω μας ἄλλες καινούριες λαχτάρες, καινούριοι πόλεμοι, καινούρια ζητήματα κλῶθονται καὶ πλέκονται στὸ ξετύλιγμα τῆς κοινωνίας μας, πὺρ αἱ στανικά, πὺρ ζωντανά, πὺρ δικὰ μας, πὺρ κατὰλληλα γιὰ τὸν πλατὺ καὶ ἀψηλὸ σκοπὸ τοῦ Θεάτρου, γιὰ τὴ Τέχνη μας τὴ σημερινή.

Μπορεῖ σ' αὐτὸ νὰ μᾶς ἀντιμιληθῇ πὼς ἡ παρὰστασις μιᾶς παλιᾶς ἐποχῆς καὶ μιᾶς χτεσινῆς ἱστορίας, δὲν ξεφεύγει ἀπὸ τὸ σκοπὸ τῆς Τέχνης. Καί. Μὰ

ἐδῶ βλέπουμε πὼς ἡ προσπάθεια τοῦ συγγραφέα δὲν εἶτανε μόνο νὰ φαμπρικάρῃ ἔργο ἱστορικόν, μὰ θέλησε μέσα στὸ δράμα αὐτὸ νὰ συμβολίσῃ καὶ νὰ πολεμήσῃ. Γι' αὐτὸ λέμε πὼς ὁ πόλεμός του στάθηκε σὲ πράγματα ἀνάξια τοῦ σήμερα, σὲ πράγματα νεκρὰ πιά γιὰ τὴ συγκαιρινὴ μας ζωὴ.

*

Οἱ διαφορὲς σκηνὲς τοῦ ἔργου τεχνικὰ φροντισμένες. Τὰ πρόσωπα ζουγραφισμένα μετὰ ἀρκετὴ γνώση. Ὁ διάλογος φυσικὸς καὶ τρεχούμενος, ἐξὸν ἀπὸ λιγοστὲς μεριές πού φανέρωνε μιά πλατύτητα βαρετή. Οἱ ἡθοποιοὶ τοῦ «Θεάτρου τοῦ Συντάγματος» φιλοτιμήθηκαν νὰ παίξουν μελετημένα καὶ ζωντανά. Ὁ κ. Φύρστ, ὡς Πετροχάρης, καὶ τὸ κατάφερε.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

P. CHR. ASBJOERNSEN

Ο ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ

Τὰ ξημερώματα ἔπρεπε νὰ γυρίσῃ σπῖτι της, μὰ φοβότανε. εἶπε, γιὰτὶ τῆς φαινότανε πὼς κάποιος εἶτανε πίσωθι της καὶ δὲν ἀποφάσιζε μονάχη της νὰ ταξιδέψῃ· ὁ δράκος λοιπὸν εἶταν ἀνάγκη νὰ τὴ συνοδέψῃ. Πάει καλὰ· ὁ δράκος θὰ τὴ συνοδέψῃ μετὰ τὸν τράγο του, γιὰτὶ εἶχε καὶ αὐτὸς ἕναν, ἀπαράλλαχτο μετὰ τὸν τράγο τῆς βασιλοπούλας· τὸν ἔτριψε καὶ τοῦ ἔβαλε ἀλοιφὴ ἀνάμεσα στὰ κέρατά του. Σὰν καθαλίκεψε ὁ δράκος, ὁ σύντροφος βασιλικὸς ἀπὸ πίσω μαζί του καὶ φύγανε πετώντας στὸν ἀέρα γιὰ τὸ παλάτι τοῦ βασιλέως· μὰ στὸ δρόμο ὁ σύντροφος κατέβαζε τοῦ δράκου καὶ τοῦ τράγου τοῦ ἀπανωτὲς σπαθίς, τόσο πολλὰς πού ὅσο πήγαιναν καὶ χαμήλωναν καὶ στὸ τέλος λίγο ἔλειψε νὰ πέσουνε καὶ νὰ πνιγοῦνε μέσα στὴ θάλασσα πού ἀπάνωθι της πετούσανε. Βλέποντας τὴν κακοκαιρίαν καὶ ἀναποδὶς ὁ δράκος συνόδεψε τὴ βασιλοπούλαν ἴσα μετὰ τὸ βασιλικὸ παλάτι καὶ στάθηκε ἀπ' ὅζω περιμένοντας νὰ μπῇ μέσα δίχως κανένα μπόδιο. Μὰ τὴ στιγμή πού σφάλοιζε κεῖνη τὴν πόρτα ἀπὸ πίσω της, ὁ σύντροφος ἔκοψε τὸ κεφάλι τοῦ δράκου καὶ ἔτρεξε στὴν κάμαρα τοῦ νοῦ.

Καθὼς βλέπουμε λοιπὸν, ὅλα πήγαιναν καλὰ· ὁ νιὸς καλέστηκε πάλι στὸ τραπέζι καὶ σὰν ἀποφάγανε, ἡ βασιλοπούλα γέννηκε πάλι γλυκιὰ σὰ μάγισσα.

Μοῦ ἔφερεις κεῖνο πού ἔχω στὸ νοῦ μου; ρώτησε.

— Βέβαια, τόφερα, ρώτημα θέλει; εἶπε ὁ νιὸς καὶ ἔβγαλε τὸ κεφάλι κάτω ἀπὸ τὸ φόρεμά του καὶ τὸρίξε πάνω στὸ τραπέζι τόσο δυνατὰ, πού καὶ τραπέζι καὶ ὅσα εἶτανε πάνω του ἀναποδογυριστήκανε.

Ἡ βασιλοπούλα ἀπόμεινε σὰ μάρμαρο ἀπὸ τὸν τρόμο της, μὰ δὲν μπόρεσε νὰ ρηθῇ πὼς δὲν εἶτανε κεῖνο πού εἶχε στὸ νοῦ της καὶ τώρα πιά τελειώσανε τὰ ψέματα, ἔπρεπε νὰ τὸν παντρευθῇ καθὼς τοῦ εἶχε δώσει τὸ λόγο της. Γέννηκε ὁ γάμος καὶ εἶχανε γέλια καὶ χαρὰς καὶ πανηγύρι σ' ὅλο τὸ βασίλειο.

Ὁ σύντροφος πῆρε τὸ νιὸ παράμερα καὶ τοῦ εἶπε πὼς ἔπρεπε νὰ κλείσῃ τὰ μάτια καὶ νὰ κἀν τὸν κοιμώμενο τὴ νύχτα τοῦ γάμου, μ' ἂν ἀγαποῦσε τὴ ζωὴ του καὶ ἂν ἤθελε νὰ τὸν ἀκούσῃ, δὲν ἔπρεπε μήτε στιγμή νὰ φήσῃ νὰ τὸν πάρῃ ὁ ὕπνος, πρὶ βγάλλῃ ἀπὸ τὴ βασιλοπούλαν ὅλη τὴ μαγικὴ

*) Ἡ ἀρχὴ τοῦ σκηνικοῦ 302.